

Informatiebijeenkomst

Voorstel voor oprichting ISO/TC Circular Economy

Delft, 11 September 2018

Programma

14.00 – 14.05	Opening & welkom	Boukje van Reijn
14.05 – 14.15	Toelichting opzet en doel middag	Dick Hortensius
14.15 – 14.25	Introductie NEN & normalisatie	Dick Hortensius
14.25 – 15.00	NEN-activiteiten op CE gebied CB'23, Material Efficiency, Overkoepelend	Boukje van Reijn, Martijn Geertzen, Dick Hortensius
15.00 – 15.20	Toelichting op proposal ISO/TC	Dick Hortensius
15.20 – 15.30	Resultaten online enquête	Dick Hortensius
15.30 – 15.45	Pauze	
15.45 – 16.30	Discussie over proposal	Dick Hortensius, Boukje van Reijn
16.30 – 16.45	Toelichting functioneren normcommissie	Dick Hortensius
16.45 – 17.00	Samenvatting, conclusies en afspraken	Dick Hortensius, Boukje van Reijn
17.00	Afsluiting	

Doel

- Informeren
 - NEN & normalisatie
 - NEN en CE
 - Voorstel voor nieuwe ISO/TC
- Consulteren/discussiëren
 - Wat vindt u?
 - Uitwisseling van meningen, ideeën en standpunten
- Bepalen vervolg
 - Advies aan NEN voor stemgedrag
 - Wat als....?

Wat is normalisatie

Animatie

NEN Missie

NEN brengt al 100 jaar als non-profitorganisatie belanghebbende partijen bij elkaar om gezamenlijk toepasbare afspraken te maken en faciliteert de implementatie hiervan. NEN biedt daarbij een toegangspoort voor marktpartijen aan internationale besluitvorming die de exportkracht bevordert

Normalisatie

- Een norm is een vrijwillige afspraak tussen marktpartijen over een product, dienst of proces.
- Uitgangspunten voor normontwikkeling
 - All parties concerned
 - Afspraken op basis van consensus
 - Open & transparant proces
- Doelen
 - Faciliteren van handel & interoperabiliteit
 - Zelf-regulering
 - Gezondheid, veiligheid en milieu

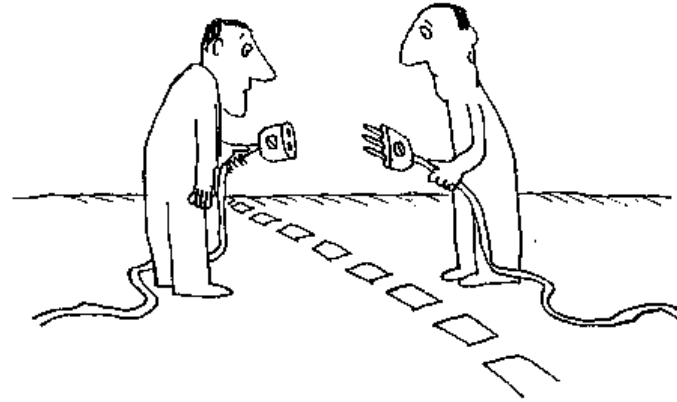
Voordelen normontwikkeling

- Invloed op marktrelevante ontwikkelingen
- (Inter)nationaal technologisch en commercieel netwerk
- Snel en gemakkelijk toegang tot nationale en internationale markten
- Nieuwe inzichten voor innovatie en ontwikkeling
- Positiebepaling en vroegtijdige afstemming bedrijfsstrategie
- Kennisopbouw en -uitwisseling

Voordelen normtoepassing

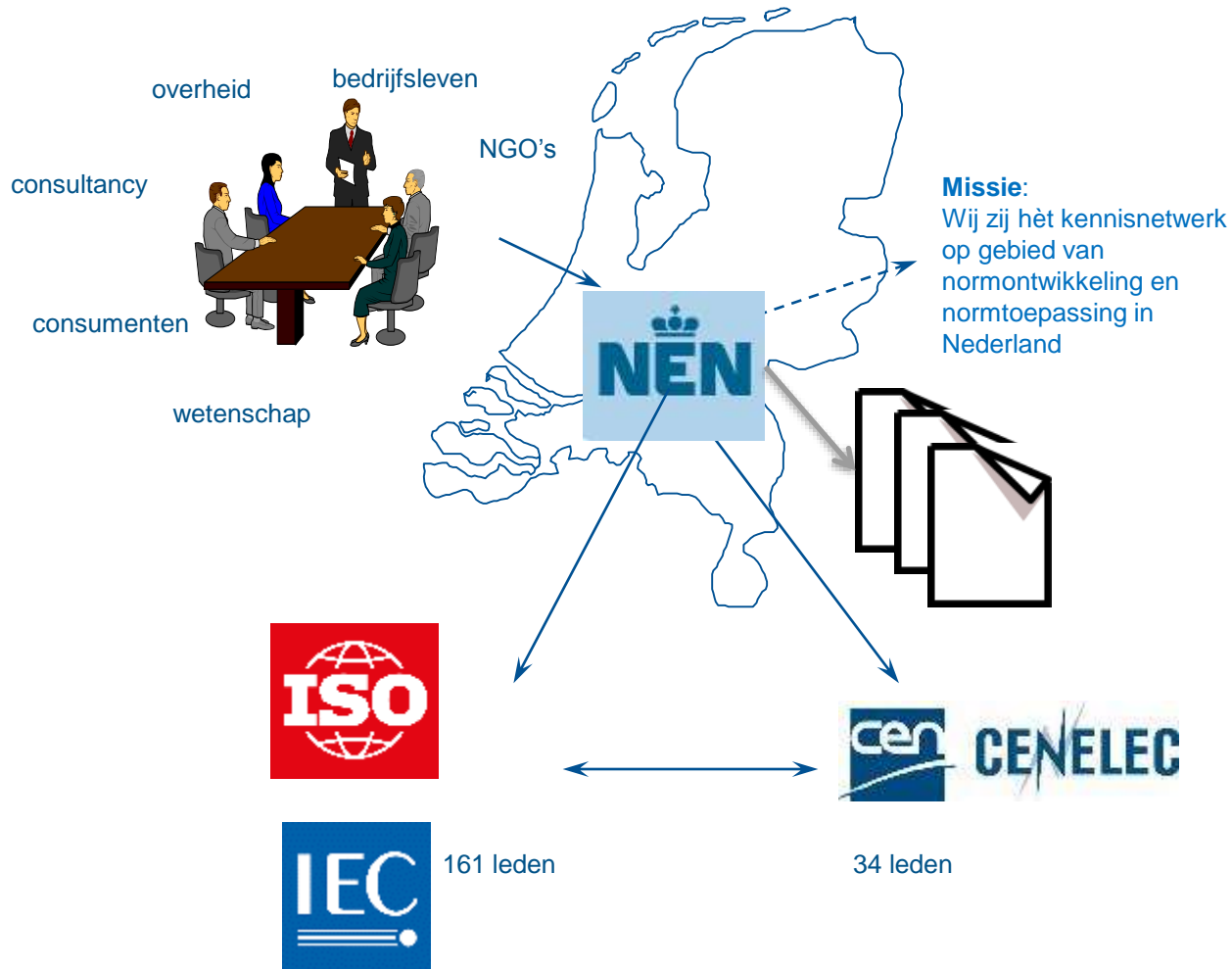
- Laatste stand van gedeelde kennis
- Best practices
- Beperking van schadeclaims
- Exportbevordering
- Marktoriëntatie en procesbeheersing

Ontbreken van normen valt pas op

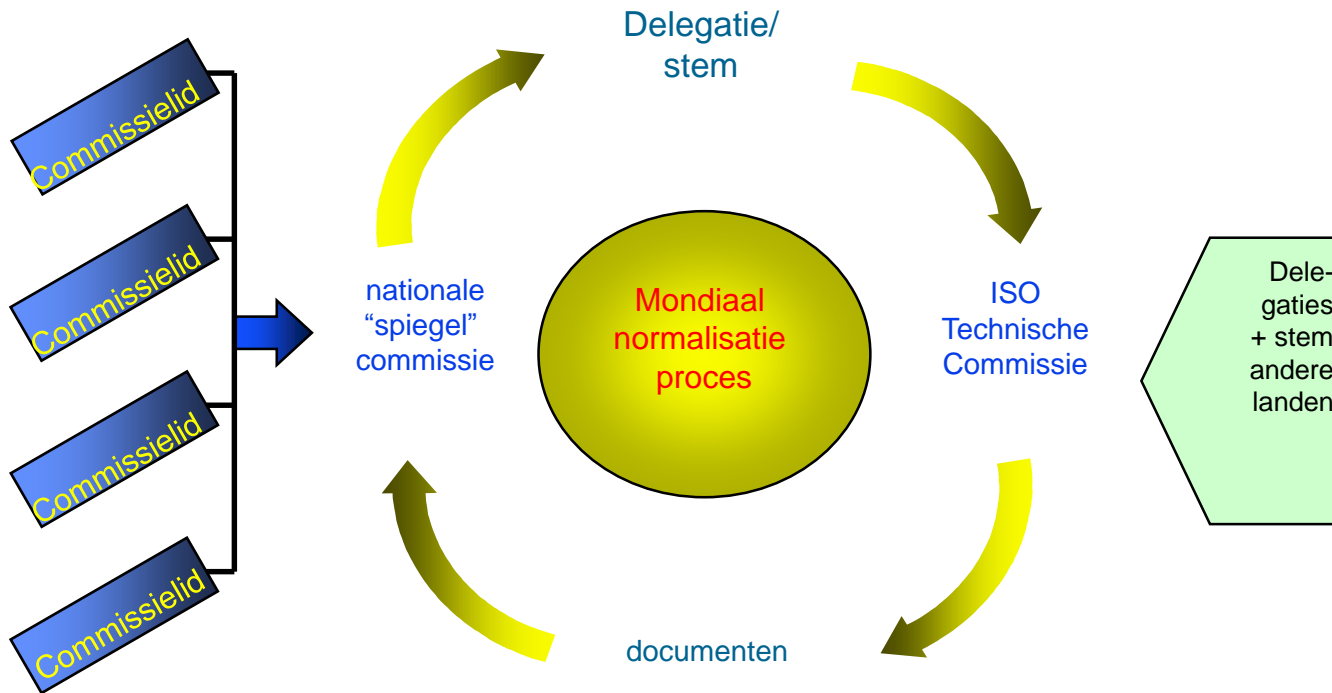

FOKKE & SUKKE
GAAN OP REIS

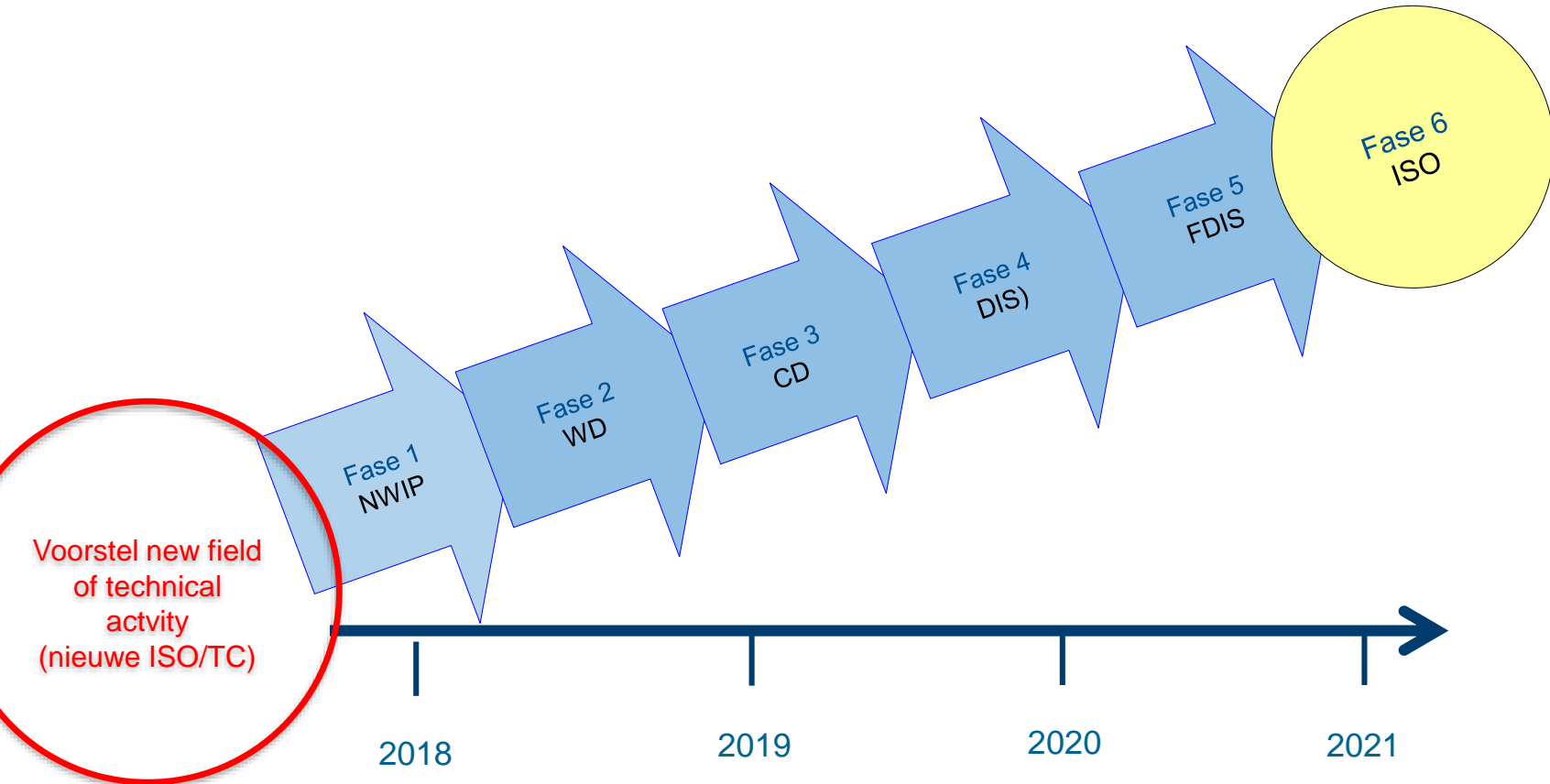

Mondiale normontwikkeling

Ontwikkelingsstadia ISO-norm

CIRCULAIR DENKEN, CIRCULAIR DOEN: DÉ NIEUWE NORM!

Afspraken voor een circulaire economie

LEES DE INSPIRERENDE VERHALEN

Hoe kunnen afspraken de transitie naar een circulaire economie versnellen?

Marktacceptatie is van essentieel belang voor de transitie naar een circulaire economie. Om opschaling van circulaire producten en diensten te realiseren moeten overheid en bedrijfsleven voldoen aan (internationaal) geldende normen.

Recente ontwikkelingen zoals het Rijksbreed programma Circulaire Economie en het nationaal grondstoffenakkoord maken de discussie over normalisatie urgenter dan ooit.

Hoe kunnen breed-gedragen nationale en internationale afspraken effectief bijdragen aan de transitie naar een circulaire economie?

Lees de inspirerende verhalen of luister naar de podcasts over de huidige en gewenste rol van normalisatie uit de markt van [bouw](#), [consumptiegoederen](#), [kunststoffen](#), [biomassa & voedsel](#) en [maakindustrie](#).

Transitie naar Circulaire Economie

Lineaire economie

Hergebruik economie

Circulaire economie

33.000 normen
talloze BRL's
certificaten, keurmerken
regelgeving

Wat is hier nodig?

Wat een motie niet al tewegg kan brengen

MOTIE VAN HET LID REMCO DIJKSTRA

Voorgesteld 26 november 2013

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de Nederlandse overheid streeft naar een circulaire economie waaraan het zo veel mogelijk hergebruiken van secundaire grondstoffen een bijdrage levert;

constaterende dat door het strikte gebruik van normeringen zoals NEN, EN, ISO, IEC, NPR, NTA, NVN en overige, het hergebruik van secundaire grondstoffen in nieuwe producten gehinderd kan worden;

verzoekt de regering om, op zowel Nederlands als Europees niveau te bezien welke aanpassingen van specifieke normeringen mogelijk zijn om de bijdrage van secundaire grondstoffen in de circulaire economie te bevorderen en zich hiervoor in te zetten;

verzoekt de regering tevens, de Kamer hierover voor de zomer van 2014 te rapporteren,

en gaat over tot de orde van de dag.

Remco Dijkstra

De bron: BRBS-seminar 2013

- Wavin Group heeft heel veel geïnvesteerd in ontwikkeling van meerlaags buizen geschikt voor recycled materiaal.
- Grote investeringen gedaan in:
 - Equipment
 - Processen
 - Kwaliteitsbewaking
 - Afkeur / kosten
 - Normen / standaarden
- Risiko's die we zien:
 - EU wetgeving Reach
 - EN-normen
 - Kwaliteit recycle
 - Volume recycle
 - Prijzen recycle

NEN verkenning 2014

- In kader I&M programma VANG
- Aanpak:
 - Quick Scan
 - Inzoomen op kunststof en beton
- Conclusies:
 - Normen belangrijke factor voor vertrouwen in de markt en opschaling van innovaties
 - Vroegtijdige betrokkenheid stakeholders van belang
- Voorstel vervolg:
 - Bredere verkenning gerelateerd aan Green Deals, RRGG, TKI 'biobased economy'

NEN onderzoek 2016

177 Green Deals

160 Cases Ruimte in Regels Groene Groei

22 TKI Biobased economy

- 1. Groene Groei.pdf
- 2. Agro-Papier-Chemie.pdf
- 3. Akzo en Nystar International F...
- 4. Amsterdam Vervoer.pdf
- 5. Elektrisch Vervoer.pdf
- 6. Breken en sorteren.pdf
- 7. Groene Poort.pdf
- 8. Groene Zaak.pdf
- 9. Kruideniergroep.pdf
- 10. Meerlanden.pdf
- 11. Desso en Van...
- 12. Windcentra...
- 13. Essent, Ne...
- 14. Essent Ne...
- 15. Strawbe...
- 16. Feder...
- 17. Geol...
- 18. Holland Fin...
- 19. Green Energy Tec...
- 20. Holland Solar.pdf
- 21. Huntsman.pdf
- 22. New Moti...
- 25. KLM.pdf
- 26. Koppert Cress.pdf
- 27. Voske.pdf
- 28. Kennisplatform Duurz Grondstoff...
- 29. MKB.pdf
- 30. Herduurzaming Betonketen.pdf
- 31. Ned Wind Energie Associatie.pdf
- 32. NZO en LTO.pdf
- Gas Forum.pdf
- ...ologie.pdf

Onderzoeksrapport NEN

Belangrijkste bevindingen

- **Normen en certificaten zijn nodig** voor het op de markt brengen van circulaire grondstoffen en producten.
- Afspraken nodig om **kwaliteit van gerecyclede grondstoffen** te borgen. (betrouwbaarheid en duidelijkheid voor producent)
- **MKB-bedrijven spelen een belangrijke rol in** de innovaties, maar zijn vaak niet aangehaakt bij normalisatie / zij zien normen als barrière/hoge kosten (en kost veel tijd)
- **Maatwerk is nodig** om **belemmeringen** op te lossen
- Veel **Green Deals** hebben te maken met normen, maar de uitvoering staat los van normcommissies

Waarom zijn normen nodig?

- Helderheid in de markt: toeleverancier en afnemer
- Marktopschaling: van ketens binnen een bedrijf tot business to business en business to consumer
- Marktopschaling: Toeleveranciers kunnen op voorraad produceren, Klanten niet meer afhankelijk van één toeleverancier.
- Duidelijkheid in circulair inkopen.

Onderzoeksrapport NEN

Aanbevelingen

- Stel een zelfreguleringsagenda circulaire economie op
 - Normalisatie-agenda bij de 5 transitieagenda's
- Zorg ervoor dat normen geschikt zijn voor circulaire grondstoffen en producten
 - Performance based standards
 - CEN Guide (vergelijkbaar ISO Guide 64, CEN Guide 4) + training
- Faciliteer marktintroductie innovatie bouwproducten
- MKB Makelaar
- Meerwaarde aantoonbaar circulaire producten
 - Circulair inkopen

CIRCULAIR DENKEN, CIRCULAIR DOEN: DÉ NIEUWE NORM!

Afspraken voor een circulaire economie

LEES DE INSPIRERENDE VERHALEN

Hoe kunnen afspraken de transitie naar een circulaire economie versnellen?

Marktacceptatie is van essentieel belang voor de transitie naar een circulaire economie. Om opschaling van circulaire producten en diensten te realiseren moeten overheid en bedrijfsleven voldoen aan (internationaal) geldende normen.

Recente ontwikkelingen zoals het Rijksbreed programma Circulaire Economie en het nationaal grondstoffenakkoord maken de discussie over normalisatie urgenter dan ooit.

Hoe kunnen breed-ge dragen nationale en internationale afspraken effectief bijdragen aan de transitie naar een circulaire economie?

Lees de inspirerende verhalen of luister naar de podcasts over de huidige en gewenste rol van normalisatie uit de markt van [bouw](#), [consumptiegoederen](#), [kunststoffen](#), [biomassa & voedsel](#) en [maakindustrie](#).

[Bouw: Platform CB'23](#)

[Ecodesign: Material efficiency](#)

[AFNOR proposal ISO/TC](#)

Resultaten poll op website

- Aantal respondenten: 8
- Advies aan NEN: instemmen (100%)
- Actief deelnemen? 5 zeggen ja, 3 weten het niet
- Iedereen wi op de hoogte blijven

Waarom instemmen?

- Aantal algemene opmerkingen over belang transitie naar CE
- Een TC voor Circular Economy kan bijdragen in het **standaardiseren en eenduidig maken van kritische prestatie indicatoren** bij de transitie van een lineaire naar een circulaire economie. Verder draagt de TC bij in het genereren van een **standaard plan van aanpak voor bedrijven en overheden** die de ambitie hebben om hun bedrijfsvoering in te richten volgens de beginselen van een circulaire economie.

Waarom instemmen?

- Labelling van (secundaire) grondstoffen voor de circulaire industrie, zoals bijvoorbeeld Higg index of andere ecotool.
- CE is gebaat bij (toenemende) helderheid en (unanieme) uitgangspunten. Het helpt, mits ambitieus en zorgvuldig geformuleerd, het doel van CE (in al zijn facetten) helder(er) te krijgen en de transitie meer snelheid te geven.

Waarom instemmen?

- Standaardisatie in de Circulaire Economie is een vereiste. Daarin kan het proces om een betere **harmonisering van deze standaarden te bereiken binnen verschillende technische sectoren** bijzonder behulpzaam zijn. Het kan de **uitwisseling tussen verschillende sectoren enorm versterken**.
- Over het begrip 'Circulaire economy' bestaat nog veel spraakverwarring. Een standaard kan houvast bieden om **dezelfde taal te spreken binnen de keten van betrokken partijen**. Het kan als referentie dienen en bovendien een **gelijk speelveld creëren** voor bedrijven die willen (aan)tonen waar ze staan op het vlak verduurzaming / transitie naar een circulaire bedrijfsvoering.

Verdere opmerkingen – inhoud voorstel

- Ik zou graag meer willen weten over de **toetsing van deze eisen**. Op welke wijze is dit voorzien? En is er nagedacht en onderzoek gedaan naar in hoeverre bedrijven en overheden **deze standaard willen gaan gebruiken**?
- I miss **consumer protection / health issues** - How healthy are the materials after re- or upcycling?

Verdere opmerkingen – inhoud voorstel

- De omschrijving van het werkgebied is **nogal vaag**. Enerzijds worden verschillende noodzakelijke stappen benoemd zoals metrics en definities, anderzijds wordt het gehele palet aan circulaire projecten meegenomen, waardoor **het niet specifiek gaat worden op de verschillende deelgebieden**. Daarmee ontstaat het risico dat het een papieren tijger wordt en weinig bijdraagt aan werkelijke stappen die genomen zouden moeten worden. Ook wordt er gesproken over **projecten i.p.v. bedrijfsmodellen**, waarmee impliciet wordt aangegeven dat het in eerste instantie gaat om onderdelen van organisaties en niet organisaties als geheel.

Verdere opmerkingen – inhoud voorstel

- Het uitsluiten van onderwerpen die al in andere TC's worden behandeld, vind ik een omissie. Daar is juist al ervaring opgedaan die nuttig kan zijn. Voorkomen moet worden dat weer geheel nieuwe definities en benaderingen worden ontwikkeld, los van wat er al is. Ik zou wensen dat er sterke liaisons met andere TC's worden gevormd, eventueel joint WG's om divergentie te voorkomen.

Verdere opmerkingen – inhoud voorstel

- Ik mis in het voorstel de expliciete verwijzing naar het **samenwerken in de keten (up-stream & down-stream)** om te komen tot een circulaire economy.
- De kern van het vraagstuk rond de transitie naar een 'circulair business model' is dat dit een **transitie vergt in de hele keten** (van grondstofleveranciers, ontwerpende partijen, halffabriek/assembleage bedrijven, aanbieders van product/dienst aan gebruikers, onderhoud/service diensten, reststoffen inzamelaars en verwerkers tot nieuwe grondstoffen..... maar ook financiers, overheden, etc.)

Verdere opmerkingen – inhoud voorstel

- Wat ik ook mis is een duidelijk onderscheid tussen de 'Eco-efficiency' (life use extention, minimizing waste, etc.) benadering en een 'Eco effectieve' (cradle to cradle, eliminating waste, etc.) benadering.
- Niet alleen het lineaire model wat oprekken (impact reduceren) maar in essentie niets veranderen! Het dient glashelder te zijn dat dit NIETS met circulariteit te maken heeft en ook geen duurzame 'oplossing' is voor de problematiek.

Verder opmerkingen – inhoud voorstel

- De standaard is nu juist HET instrument om de focus te leggen op de **werkelijke transitie die zorgt dat het lineaire model wordt omgebogen** en omgebogen... (continu verbeteren) tot dat de cirkel ook echt helemaal rond is. De standaard dient de methodiek/structuur te bieden om daar systematisch aan te werken en de bedoeling voor ogen te houden (de bedoeling is iets anders dan korte termijn doelstelling). Ook dient **de norm het belang te onderstrepen om in het transitieproces een steeds groter deel van de keten te mobiliseren** en te betrekken om tot de essentie te komen van een circulaire economy.

Verdere opmerkingen – NL input

- Duidelijk moet worden dat **Nederland al stappen heeft gezet richting circulaire economie**, o.a. via overheidsbeleid (Rijksbreed Programma CE). Ook zijn er al initiatieven op deelaspecten (bouw, landbouw, plastics, etc.) die al dieper ingaan op CE. **Het vastleggen van meta-instrumenten en definities zou deze ontwikkeling niet mogen frustreren.**
- Uit discussies binnen Circulair Bouwen komt naar voren dat er huiver is voor het vastleggen van wat CE is **omdat dit innovatie kan hinderen**. Anderzijds wordt de **behoefte aan afspraken zeker gevoeld**. Dit vraagt **flexibiliteit binnen de afspraken** die in het kader van standaardisatie worden gemaakt.

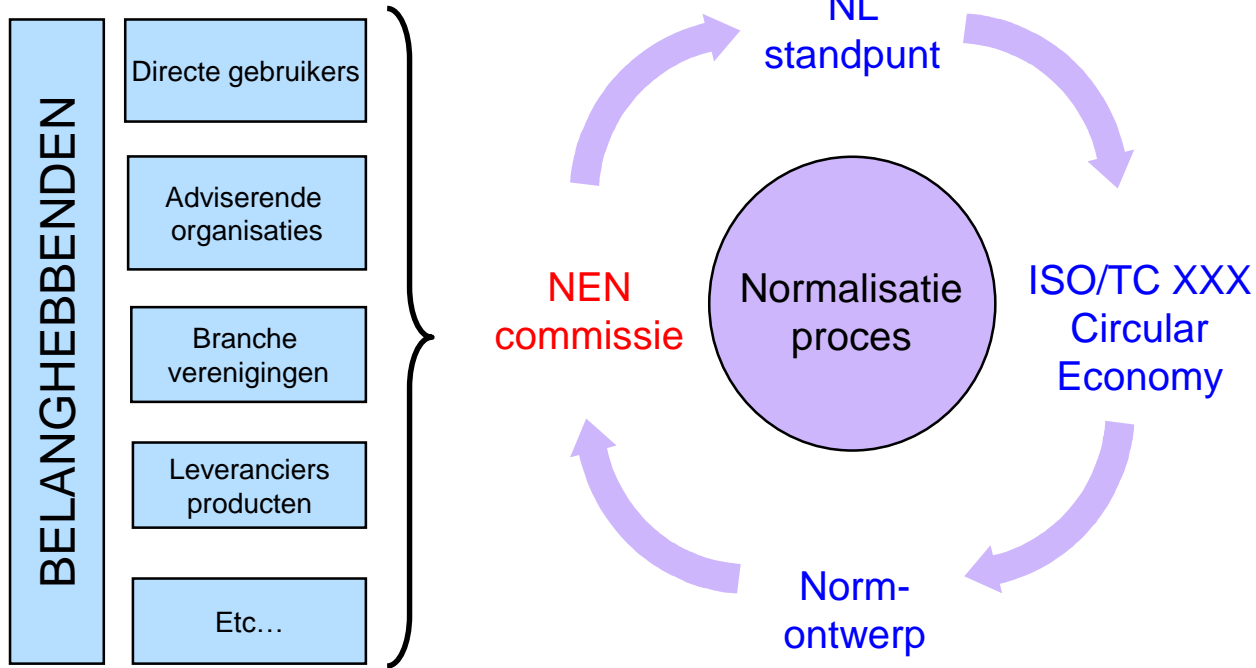
Verdere opmerkingen – NL input

- Het is zaak om als Nederland **actief in de TC te participeren** en zo mogelijk secretariaten van WG's te verwerven om invloed te hebben en te houden op de - ongetwijfeld - brede discussies.
- Wij hebben een uitgebreide scan gemaakt met met oa Stibbe, Rijkswaterstaat, de Provincies, de EU en onze deelnemende bedrijven. Deze kunnen we wellicht delen met de mogelijke TC

Vragen voor discussie

- Haalbaarheid/noodzaak normen op nationaal, Europees en mondiaal niveau voor bevorderen Circulaire Economie?
- Bij wat voor soort normen moet de prioriteit liggen?
- Geschiktheid van 'ISO-managementsysteemconcept' voor CE

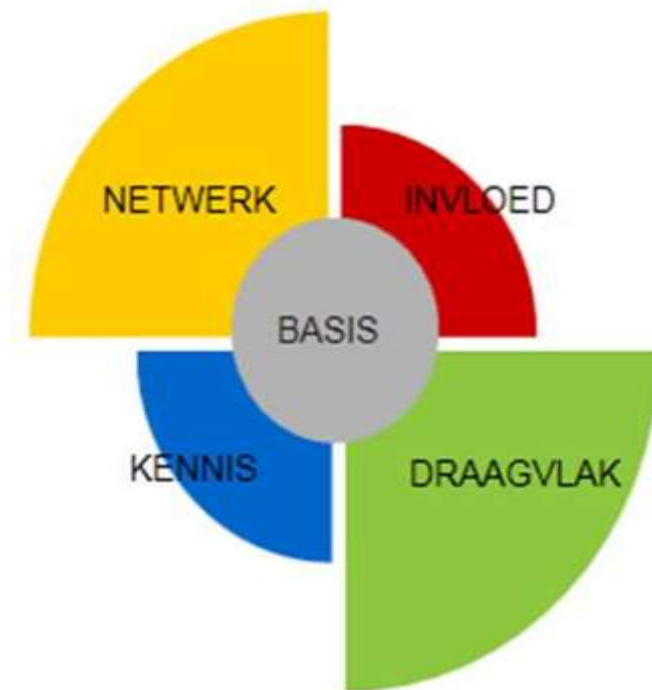
RoI NEN Normcommissie

Deelname normcommissie

- Invloed
- Draagvlak
- Kennis
- Netwerk

- Bijdrage aan internationaal programma
- Eigen nationaal programma

Voor en door belanghebbenden

- NEN faciliteert normcommissies:
 - Documentmanagement
 - Secretariaatsvoering
 - Normtechnisch advies
 - Internationale vertegenwoordiging
- Prioriteiten, begroting en financiering in overleg met commissie

Dank voor uw aanwezigheid en inbreng!

NEN

**Koninklijk
Nederlands
Normalisatie-instituut**

**Koninklijk
Nederlands
Elektrotechnisch Comité**

Vlinderweg 6

NEN